

СЕКЦІЯ II

Фінансування розвитку та забезпечення безпеки підприємств

Алексєнко М., д. е. н., проф.
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ПРІОРИТЕТИ ВІДНОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

В умовах політико-економічної нестабільності ситуації в Україні особливої уваги заслуговує проблематика забезпечення національної безпеки у банківській сфері, зокрема у сфері банківського кредитування корпоративних суб'єктів. Дослідженню сутності кредитування реального сектору економіки та вибору фінансових інструментів присвячена низка праць вітчизняних учених: Б. Данилишина [1], О. Дзюблюка, М. Зверякова, І. Лютого, Л. Кузнецової, Л. Примостки, С. Реверчука, М. Савлука. Проте залишається багато проблемних питань, а й отже потреба в подальших наукових дослідженнях щодо оцінки кредитного портфеля вітчизняних банків, визначення впливу кредитування на розвиток підприємств корпоративного сектору економіки. Поділяємо точку зору Л. Примостки, що в Україні пріоритети державної політики в інвестиційній сфері слід змінити і перенести акценти із залучення зовнішніх ресурсів на акумулювання внутрішніх джерел [2, с. 418]. Відповідно це завдання має вирішуватися на двох рівнях – макrorівні (державний рівень) та мікрорівні (рівень фінансових інституцій).

В економічній літературі актуалізується проблематика щодо приведення нормативів капіталу банківської системи у відповідність до вимог Базеля III, досягнення у середньостроковій перспективі рівня достатності капіталу банківської системи загалом вище 10 %; створення механізму структурного рефінансування, запровадження нових інструментів стимулювання банківського кредитування підприємств реального сектору економіки; забезпечення збалансованої валютної структури банківських кредитів і депозитів за рахунок зниження у середньостроковій перспективі рівня доларизації кредитного та депозитного портфелю банківської системи до рівня, нижчому за 40 % [3].

Станом на 1 січня 2020 року обсяг проблемних кредитів (NPL) в українських банках становив 48,4% (-4,5 в.п. за 2019 рік). Якість кредитних портфелів в банках

покращилася. Основними факторами покращення якості кредитних портфелів є, по-перше, зростання нового роздрібного кредитування (на близько 30% р/р). Це покращило якість роздрібного портфеля – за 2019 рік частка непрацюючих кредитів у цьому сегменті зменшилася на 11,9 в.п. до 34,1%. По-друге, значні реструктуризації кредитного портфеля двома держбанками на суму понад 30 млрд грн за рахунок механізму добровільної фінансової реструктуризації. З урахуванням цих заходів, державні банки (крім ПриватБанку) скоротили частку непрацюючих кредитів з 55% до 49%. По-третє, активізація роботи з очищення портфелів, здійснена іноземними банками шляхом продажу NPLs та списання за рахунок резервів. Частка проблемних кредитів у банках іноземних банківських груп (крім російських) скоротилася з 23,1% до 16%. По-четверте, зміцнення національної валюти, що призвело до відповідного скорочення гривневого еквіваленту NPLs у іноземній валюті [4].

Необхідною умовою трансформації в інвестиції заощаджень є спосіб їх мобілізації. Перед заощадниками, особливо домашніми господарствами, постає надзвичайно актуальне завдання вибору інструментів використання своїх заощаджень, а перед фінансовими посередниками – пропонування відповідних інструментів, котрі враховували б не лише інтереси сторін, а й дозволяли трансформувати заощадження в інвестиційні ресурси. Найбільш популярним інструментом мобілізації грошових заощаджень виступають депозити кредитних установ, зокрема банків. Обсяги депозитів в банках постійно коливаються.

Особливої уваги заслуговує забезпечення збалансованої валютної структури банківських кредитів і депозитів. Банки майже завжди залишають за собою право змінити та/або доповнити умови договору, котрим регулюються умови депозиту, особливо право зміни розміру депозитної ставки. Це досягається, зокрема, внесенням до відповідного договору умов, за настанням яких передбачається згода вкладника (ніби надана наперед вкладником) на зміну умов договору або припинення його дії. Банки, пропонуючи вкладникам типові форми договорів, зазвичай не надають власникам фінансових активів внести зміни та/або доповнення до тексту, тобто якщо клієнт повністю погоджується із запропонованими банком умовами – угода укладається, не погоджується й пропонує свої зміни чи доповнення – договір не укладається.

Поділяємо точку зору, що одним із ризиків, який є причиною стриманої кредитної активності банків є юридичний ризик, пов'язаний з низьким рівнем захисту прав кредиторів [5, с. 150]. На практиці юридичний ризик перешкоджає банкам відновлювати кредитування, оскільки вони не можуть швидко повернути борги в результаті тривалих та витратних судових процедур, пов'язаних з банкрутством позичальників. У 2020 році Національний банк України переглянув окремі вимоги до оцінки фінансового стану банків-боржників та боржників-фізичних осіб під час розрахунку розміру кредитного ризику [6]. Зміни передбачають: актуалізацію граничних значень діапазонів ймовірності дефолту банків-нерезидентів за результатами аналізу статистичних даних провідних світових рейтингових агентств; збільшення з 6 до 12 місяців періоду, за який банк має здійснювати аналіз результату діяльності банку-боржника; доповнення з

урахуванням норм Податкового кодексу України переліку джерел доходів боржника-фізичної особи, які можуть враховуватись банком під час розрахунку кількісних показників його фінансового стану [7].

Підсумовуючи зазначимо, що відновлення банківського кредитування корпоративного сектору економіки є справою важливою і актуальною. У НБУ визнають, що після завершення формування наглядових рад у двох державних банках, фінансові установи активізують роботу в реалізації стратегій управління непрацюючими активами і відповідно комплекс заходів дозволить зменшити рівень NPL у банках до 10%, як це передбачено Стратегією розвитку фінансового сектору до 2025 року [4]. Це сприятиме новому вектору конструктивної співпраці держави, банків, домашніх господарств та нефінансових корпорацій у відновленні банківського кредитування корпоративних суб'єктів.

Використана література:

1. Данилишин Б. Богдан Данилишин: про відновлення кредитування реального сектору економіки. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/406924/bogdan-danylyshyn-pro-vidnovlennya-kredytuvannya-realnogo-sektoru-ekonomiky>
2. Примостка Л. О. Роль банків в акумулюванні інвестиційних ресурсів. *Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу* : зб. тез II Міжнар. наук.-практ. конф., 3 листоп. 2011 р. : до 15-ї річниці створення каф. банк. інвестицій / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; редкол.: І. М. Діба (голова) [та ін.]. Київ : КНЕУ, 2011. С. 416–418.
3. Юрків Н. Я., Гладких Д. М. Розвиток банківського кредитування господарюючих суб'єктів як умова забезпечення сталого економічного зростання в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/rozvitok-bankivskogo-kredituvannya-gospodaryuyuchikh-subektiv-yak-umova>
4. У 2019 році частка непрацюючих кредитів у банках вперше за останні роки знизилася нижче 50%. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/u-2019-rotsi-chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-vpershe-za-ostanni-roki-znizilasya-nijche-50>
5. Жежерун Ю. В., Бартош О. М. Перспективи відновлення банківського кредитування реального сектору економіки. *Фінансові дослідження*. 2017. № 1 (2). С. 144-152.
6. Національний банк переглянув окремі вимоги до оцінки фінансового стану банків-боржників та боржників-фізосіб при розрахунку розміру кредитного ризику. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/u-2019-rotsi-chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-vpershe-za-ostanni-roki-znizilasya-nijche-50>
7. Про затвердження Змін до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова Правління НБУ від 11 лютого 2020 року № 17.